

“Dövlət qeydiyyatına alınmışdır”

Azərbaycan Respublikası

Ədliyyə Nazirliyi

Qeydiyyat № 2941

“18” noyabr 2002-ci il

Nazir

_____ **F.F.Məmmədov**

Azərbaycan Respublikası

Mərkəzi Bankı İdarə Heyətinin

“11” noyabr 2002-ci il

tarixli qərarı ilə təsdiq

edilmişdir

Protokol № 26

İdarə Heyətinin sədri

_____ **E.S.Rüstəmov**

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA FƏALİYYƏT
GÖSTƏRƏN BANKLAR ARASINDA
HESABLAŞMALARIN APARILMASI
QAYDALARI**

(15.04.2010-cu il tarixli dəyişikliklərlə)

Bakı 2002-ci il

1. ÜMUMİ MÜDDƏALAR

1.1. Bu Qaydalar "Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı haqqında", "Banklar haqqında" Azərbaycan Respublikası qanunlarına, Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinə, Azərbaycan Respublikasının digər qanunvericilik aktlarına, habelə Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının (bundan sonra "Mərkəzi Bank") "Azərbaycan Respublikasında nağdsız hesablaşmalar və pul köçürmələri haqqında Təlimatı"na, digər normativ aktlarına müvafiq olaraq hazırlanmışdır və Azərbaycan Respublikasında fəaliyyət göstərən banklar arasında milli valyutada hesablaşmaları tənzimləyir.

1.2. Bu Qaydaların məqsədləri üçün aşağıdakı əsas anlayışlardan istifadə olunur:

1.2.1. **AZIPS** – Real Vaxt Rejimində Banklararası Milli Hesablaşmalar Sistemidir.

1.2.2. **SWIFT** – Ümumdünya Banklararası Maliyyə Telekommunikasiya Sistemidir.

1.2.3. **XÖHKS** – Xırda Ödənişlər üzrə Hesablaşma Klirinq Sistemidir.

1.2.4. **BMS** – Mərkəzi Bankın Baş Mühəsibatlıq Sistemidir.

1.2.5. **İştirakçı** –AZIPS və/və ya XÖHKS-ə dair Kollektiv Sazişə qoşulmuş (müvafiq sistemə münasibətdə) bankdır (müstəsna hallarda digər hüquqi şəxsdir).

1.2.6. **Autsayder** – AZIPS və/və ya XÖHKS-in İştirakçısı olmayan (müvafiq sistemə münasibətdə) bankdır (müstəsna hallarda digər hüquqi şəxsdir).

1.2.7. **Emitent İştirakçı** – vəsaiti göndərən İştirakçıdır.

1.2.8. **Benefisiar İştirakçı** – vəsaiti alan İştirakçıdır.

1.2.9. **Valyutalaşma tarixi** – ödəniş sənədinin icra olunma tarixidir.

1.2.10. **Kod** – banka (müstəsna hallarda digər hüquqi şəxsə) Mərkəzi Bank tərəfindən verilmiş altı rəqəmli identifikasiya nömrəsidir.

1.2.11. **SWIFT BİK-i** – banka (müstəsna hallarda digər hüquqi şəxsə) SWIFT tərəfindən verilmiş identifikasiya nömrəsidir.

1.2.12. **Paket ödənişləri** – XÖHKS-də iştirakçılar tərəfindən qruplaşdırılan ödəniş tapşırıqlarıdır.

1.2.13. **Klirinq hesabı** – iştirakçıya XÖHKS-də açılmış hesabdır.

1.2.14. **Klirinq sessiyası** – XÖHKS-də gün ərzində iştirakçıların Paket ödənişlərinin qəbul edilməsi, icra olunması və nəticədə hesablaşmalar üzrə xalis mövqələrin (Klirinq hesabına daxil olan ödənişlərin cəmi ilə Klirinq hesabından silinən ödənişlərin cəmi arasındakı fərq) müəyyənləşdirilməsi dövrüdür.

1.2.15. **Klirinq** – XÖHKS-də Klirinq sessiyası ərzində iştirakçıların xalis mövqələrinin müəyyənləşdirilməsi prosesidir.

1.2.16. **Müxbir subhesab** – iştirakçının XÖHKS-də əməliyyatlar aparmaq məqsədi ilə BMS-də açılmış subhesabıdır.

1.2.17. **Ümumi fayl (MT150)** – Paket ödənişləri əsasında iştirakçı tərəfindən yaradılan və XÖHKS-ə göndərilən fayldır.

1.3. Banklar arasında milli valyutada hesablaşmalar Mərkəzi Bankda açılmış Müxbir hesab vasitəsi ilə həyata keçirilir.

1.4. Mərkəzi Bank aşağıdakı tələblərə riayət olunduqda ödəniş tapşırığını qəbul edərək icra edir:

- bankın Müxbir hesabı üzrə əməliyyatlar Azərbaycan Respublikasının müvafiq normativ hüquqi aktlarına uyğun olaraq dayandırılmadıqda;

- ödəniş tapşırığı Azərbaycan Respublikasının müvafiq normativ hüquqi aktlarının tələblərinə cavab verdikdə;

- ödəniş tapşırığının icrası üçün bankın hesabında kifayət qədər vəsait olduqda.

1.5. Bank (müstəsna hallarda digər hüquqi şəxs) tərəfindən göndərilən ödəniş tapşırığı onun geri çağırılmayan və şərtsiz tapşırığıdır.

1.6. Mərkəzi Bank onun İdarə Heyəti tərəfindən təsdiqlənmiş tariflərə uyğun olaraq aparılmış əməliyyatlara görə xidmət haqqı tutur.

1.7. Bankın (müstəsna hallarda digər hüquqi şəxsin) müvafiq hesabından çıxarış və digər məlumatlar ona Mərkəzi Bank tərəfindən elektron və ya kağız daşıyıcılarda təqdim edilir.

1.8. Mərkəzi Bank AZIPS və XÖHKS-in texniki xüsusiyyətlərini müəyyən edir.

1.9. Mərkəzi Bank banklarla aparılan əməliyyatlara dair bank hesabı müqaviləsi bağlayır.

2. AZIPS-DƏ HESABLAŞMALAR

2.1. AZIPS İştirakçılar arasında real vaxt rejimində hesablaşmaların aparılması üçün istifadə olunur.

2.2. AZIPS-də hesablaşmalar Azərbaycan Respublikasının müvafiq normativ hüquqi aktlarının və SWIFT-in tələblərinə cavab verməlidir.

2.3. AZIPS-in İştirakçısı aşağıdakı tələblərə cavab verməlidir:

- SWIFT-də qeydiyyat alınmalı;
- SWIFT-in AZM qrupunun üzvü olmalı;
- SWIFT-in Y-Copy rejimində işləməli;
- AZIPS-ə dair Kollektiv Sazişin İştirakçısı olmalıdır.

2.4. AZIPS-də hesablaşmalar Mərkəzi Bankda yerləşdirilmiş Mərkəzi Hesablaşmalar Sistemi vasitəsi ilə həyata keçirilir.

2.5. İştirakçı aşağıdakı ödəniş tapşırıqlarını SWIFT vasitəsi ilə AZIPS-ə göndərə bilər:

- MT100, MT103 müştəri ödənişləri;

- MT205 bank ödənişləri.

2.6. İştirakçı ödəniş tapşırığını Valyutalaşma tarixindən əvvəl 10 (on) təqvim günü tarixi ilə AZIPS-ə göndərə bilər. Bu halda həmin ödəniş tapşırığı haqqında məlumat AZIPS-də saxlanılır və Valyutalaşma tarixində icra olunur.

2.7. İştirakçının Valyutalaşma tarixində göndərdiyi ödəniş tapşırığı AZIPS tərəfindən aşağıdakı qaydada qəbul edilir:

- müştəri ödənişləri üçün saat 10⁰⁰-dan 16³⁰-dək;

- bank ödənişləri üçün saat 10⁰⁰-dan 17⁰⁰-dək.

2.8. Hesablaşmaların aparılması üçün İştirakçının hesabında kifayət qədər vəsait olmadıqda ona həmin günə Valyutalaşma tarixi olan icra olunmayan müştəri ödənişlərinin icrası məqsədi ilə 30 dəqiqə ərzində (saat 16³⁰-dan 17⁰⁰-dək) vəsait tapmaq imkanı verilir.

İştirakçı vəsait tapmaq üçün aşağıdakı mənbələrdən istifadə edə bilər:

- Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyinə, o cümlədən Mərkəzi Bankın normativ aktlarına uyğun olaraq banklararası kreditlərdən;

- Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyinə, o cümlədən Mərkəzi Bankın normativ aktlarına zidd olmayan digər mənbələrdən.

İştirakçı vəsait tapmadıqda onun Valyutalaşma tarixi həmin günə olan icra olunmayan ödəniş tapşırıqları ləğv olunur və bu barədə AZIPS tərəfindən İştirakçıya MT019 göndərilir.

2.9. Mərkəzi Bank İştirakçının apardığı əməliyyatlara görə saat 17⁰⁰-dan 17²⁰-dək onun Müxbir hesabından xidmət haqqı tutur və bu barədə AZIPS tərəfindən İştirakçıya MT900 göndərilir.

2.10. Müstəsna hallarda Mərkəzi Bank İştirakçılara rəsmi xəbərdarlıq etməklə bu Qaydaların 2.7-2.9-cu bəndləri ilə müəyyən edilmiş vaxtları dəyişə bilər.

2.11. AZIPS-də hesablaşmalar başa çatdıqda AZIPS tərəfindən İştirakçıya Hesabdan Çıxarış MT950 göndərilir.

2.12. İştirakçı AZIPS-ə göndərdiyi ödəniş tapşırığının Başlıq hissəsinin (Message Header) 103-cü sahəsində (FIN Copy Service) "AZM" seçməlidir.

2.13. Benefisiar İştirakçı AZIPS-dən aldığı ödəniş tapşırığının Başlıq hissəsinin 103-cü sahəsində "AZM" və Tamamlama hissəsində (Message Trailer) "PAC" qeydinin olduğunu yoxlamalıdır. Kənarlaşma olduqda Benefisiar İştirakçı ödəniş tapşırığını icra etməməli, bu barədə Mərkəzi Banka və Emitent İştirakçıya dərhal rəsmi məlumat (elektron və ya kağız daşıyıcılarda) verməlidir.

2.14. AZIPS-dən istifadə ilə bağlı texniki problem yarandıqda İştirakçı Mərkəzi Banka rəsmi müraciət (elektron və ya kağız daşıyıcılarda) etməlidir. Bu halda Mərkəzi Bank həmin İştirakçının AZIPS-də iştirakını müvəqqəti dayandırır və bu barədə AZIPS tərəfindən digər İştirakçılara MT298 SMT700 göndərilir. Həmin İştirakçının hesablaşmaları bu Qaydaların 4-cü bəndinə uyğun olaraq həyata keçirilir.

2.15. Problem aradan qaldırıldıqda İştirakçı Mərkəzi Banka rəsmi məlumat verir, Mərkəzi Bank onun AZIPS-də iştirakını bərpa edir və bu barədə AZIPS tərəfindən digər İştirakçılara MT298 SMT700 göndərilir.

2.16. Vəsaiti alan AZIPS-in İştirakçısı olmadıqda Emitent İştirakçı ödəniş tapşırığını Mərkəzi Bankın SWIFT ünvanına (SWIFT BİK-inə) göndərir.

2.17. Emitent İştirakçı tərəfindən göndərilmiş ödəniş tapşırığının aşağıdakı rekvizitləri AZIPS-də saxlanılır:

- nömrəsi;
- məbləği;
- valyuta kodu;
- göndərilmə tarixi;
- Valyutalaşma tarixi;
- vəsaiti göndərən SWIFT BİK-i;
- vəsaiti alanın SWIFT BİK-i;
- ödənişin növü (müşəri və ya bank).

2.18. SWIFT tərəfindən AZIPS-ə ödəniş tapşırığının qəbul edilməsi haqqında MT096 göndərilir və AZIPS ödəniş tapşırığını icraya qəbul edərək aşağıdakıları yoxlayır:

- ödəniş tapşırığının nömrəsinin təkrarlanmamasını;
- Valyutalaşma tarixinin günün tarixinə uyğunluğunu.

Kənarlaşma olduqda ödəniş tapşırığının icrası imtina olunur və Emitent İştirakçıya səbəbi göstərilməklə SWIFT tərəfindən MT019, AZIPS tərəfindən isə MT298 SMT701 göndərilir.

Kənarlaşma olmadıqda:

- Emitent İştirakçının hesabı debetləşdirilir və Benefisiar İştirakçının hesabı kreditləşdirilir;
- AZIPS tərəfindən SWIFT-ə ödənişin icra olunması haqqında MT097 göndərilir;

- SWIFT tərəfindən ödənişin icra olunması haqqında Emitent İştirakçıya onun tələbindən asılı olaraq MT012, Benefisiar İştirakçıya isə ödəniş tapşırığı göndərilir.

2.19. Ödənişlərin növbəliyini göstərmək məqsədi ilə Emitent İştirakçı ödəniş tapşırıqlarının Başlıq hissəsində onların icra olunma ardıcılığını əks etdirən 1-dən 99-dək Prioritet nömrəsini qeyd edə bilər. Emitent İştirakçı tərəfindən göndərilən ödəniş tapşırığında Prioritet nömrəsi qeyd olunmadıqda AZIPS onun Prioritet nömrəsini 98 kimi qəbul edir.

2.20. Emitent İştirakçı tərəfindən göndərilən və həmin günə Valyutalaşma tarixi olan ödəniş tapşırığı aşağıdakı hallarda icra olunmadan “Gözləmə rejimində” saxlanılır:

- Emitent və ya Benefisiar İştirakçının hesabı üzrə əməliyyatlar müvəqqəti dayandırıldıqda;

- Emitent İştirakçının hesabında kifayət qədər vəsait olmadıqda;

- AZIPS müvəqqəti dayandırıldıqda;

- Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş digər hallarda.

Bu halda AZIPS tərəfindən Emitent İştirakçıya MT298 SMT700 göndərilir.

2.21. Emitent İştirakçı Gözləmə rejimində olan ödəniş tapşırığının Prioritet nömrəsini dəyişə bilər. Bu halda Emitent İştirakçı tərəfindən AZIPS-ə MT298 SMT202 göndərilir.

2.22. Prioritet nömrəsini hər hansı səbəbdən dəyişmək mümkün deyilsə, AZIPS tərəfindən İştirakçıya səbəbi göstərilməklə MT298 SMT252 göndərilir.

2.23. Emitent İştirakçı Gözləmə rejimində olan ödəniş tapşırığını ləğv edə bilər. Bu halda Emitent İştirakçı tərəfindən AZIPS-ə MT298 SMT200 göndərilir.

2.24. Ödəniş tapşırığının hər hansı səbəbdən ləğv edilməsi mümkün deyilsə, AZIPS tərəfindən İştirakçıya səbəbi göstərilməklə MT298 SMT250 göndərilir.

2.25. Azərbaycan Respublikasının müvafiq qanunvericiliyinə uyğun olaraq İştirakçının hesabı Mərkəzi Bank tərəfindən debetləşdirildiyi halda AZIPS tərəfindən İştirakçıya MT900, kreditləşdirildiyi halda isə MT910 göndərilir.

2.26. İştirakçı hesabı haqqında ümumi məlumat (hesab üzrə debet və kredit əməliyyatlarının ümumi məbləği və hesabın qalığı) almaq üçün AZIPS-ə MT920 göndərə bilər. Bu sorğuya cavab olaraq AZIPS tərəfindən İştirakçıya MT941 göndərilir.

2.27. İştirakçı hesabı üzrə Aralıq Çıxarış almaq üçün AZIPS-ə MT920 göndərə bilər. Bu sorğuya cavab olaraq AZIPS tərəfindən İştirakçıya MT942 göndərilir.

2.28. İştirakçı hesaba daxil olan, hesabdan silinən, habelə daxil olması və silinməsi gözlənilən ödəniş tapşırıqları haqqında məlumat almaq üçün AZIPS-ə MT298 SMT800 göndərə bilər. Bu sorğuya cavab olaraq AZIPS tərəfindən İştirakçıya MT298 SMT850 göndərilir.

2.29. İştirakçı Gözləmə rejimində olan ödəniş tapşırıqları və Müxbir hesabının vəziyyəti haqqında ümumi məlumat almaq üçün AZIPS-ə MT298 SMT801 göndərə bilər. Bu sorğuya cavab olaraq AZIPS tərəfindən İştirakçıya MT298 SMT851 göndərilir.

2.30. İştirakçı Gözləmə rejimində olan ödəniş tapşırıqları haqqında təfərrüatlı məlumat almaq üçün AZIPS-ə MT298 SMT804 göndərə bilər. Bu sorğuya cavab olaraq AZIPS tərəfindən İştirakçıya MT298 SMT854 göndərilir.

2.31. İştirakçının sorğuları düzgün doldurulmadıqda AZIPS tərəfindən İştirakçıya səbəbi göstərilməklə MT298 SMT900 göndərilir.

2.32. Mərkəzi Bank və digər iştirakçılar AZIPS-də hesablaşmaların aparılmasına dair məlumatları Azərbaycan Respublikasının müvafiq qanunvericiliyinə uyğun olaraq arxivləşdirir.

3. XÖHKS-DƏ HESABLAŞMALAR

3.1. XÖHKS iştirakçılarının Paket ödənişlərinin Klirinqi üçün istifadə olunur.

3.2. XÖHKS-də hesablaşmalar Azərbaycan Respublikasının müvafiq normativ hüquqi aktlarının tələblərinə cavab verməlidir.

3.3. XÖHKS-in iştirakçısı aşağıdakı tələblərə cavab verməlidir:

- Mərkəzi Bank tərəfindən müəyyən edilən provayderlə ayrılmış xəttin verilməsi haqqında müqaviləni bağlamalı;

- XÖHKS üzrə tələb olunan “Əməliyyatçının iş yeri”, “Açar meneceri”, “Paket yoxlayıcısı” və “Fayl adapteri” modullarından ibarət olan proqram təminatlarına malik olmalı;

- Mərkəzi Bankın XÖHKS-ə dair informasiya təhlükəsizliyi tələblərinə cavab verməli;

- XÖHKS-ə dair Kollektiv Sazişin iştirakçısı olmalıdır.

3.4. Mərkəzi Bank XÖHKS-də gün ərzində Klirinq sessiyalarının sayını və vaxtını, habelə XÖHKS-də qəbul edilən bir ödəniş tapşırığının maksimal məbləğini müəyyən edir.

3.5. XÖHKS-dən istifadə ilə bağlı texniki problem yarandıqda iştirakçı Mərkəzi Banka rəsmi müraciət (elektron və ya kağız daşıyıcılarda) etməlidir. Bu halda həmin iştirakçı Mərkəzi Bankda ayrılmış xüsusi iş yeri vasitəsi ilə XÖHKS-də iştirakını təmin edir.

3.6. Problem aradan qaldırıldıqda iştirakçı Mərkəzi Banka rəsmi məlumat (elektron və ya kağız daşıyıcılarda) verir.

3.7. XÖHKS-də hesablaşmalar Klirinq hesabı vasitəsi ilə həyata keçirilir.

3.8. İştirakçı MT205-dən istifadə edərək AZIPS vasitəsi ilə Müxbir hesabından Müxbir subhesabına vəsait köçürməklə Klirinq hesabının debet limitini müəyyən edə bilər. İştirakçı Klirinq hesabının debet limitini gün ərzində dəyişə bilər:

- Klirinq hesabının debet limitini artırıqda İştirakçı Müxbir hesabından Müxbir subhesabına vəsait köçürür. Bu halda XÖHKS tərəfindən İştirakçıya MTn99 göndərilir;

- Klirinq hesabının debet limitini azaltdıqda İştirakçı tərəfindən XÖHKS-ə MTn99 göndərilir. Bu halda İştirakçının həmin vaxta olan Klirinq hesabının mövqeyi XÖHKS tərəfindən onun yeni müəyyən edilən debet limiti ilə müqayisə edilir:

- İştirakçının həmin vaxta olan Klirinq hesabının mövqeyi yeni müəyyən edilən debet limitindən azdırsa, XÖHKS tərəfindən İştirakçıya debet limitinin azaldılması üzrə prosesin başlanması haqqında MTn99 göndərilir. İştirakçının Klirinq hesabının debet limiti azaldıqda AZIPS vasitəsi ilə İştirakçıya MT910 göndərilir;

- İştirakçının həmin vaxta olan Klirinq hesabının mövqeyi yeni müəyyən edilən debet limitindən artıqdırsa, XÖHKS tərəfindən Klirinq hesabının debet limitinin dəyişməsi imtina olunur və bu barədə İştirakçıya MTn96 göndərilir.

3.9. İştirakçı ödəniş tapşırıqları əsasında Paket ödənişlərini aşağıdakı qaydada yarada bilər:

- “Əməliyyatçının iş yeri” modulu vasitəsi ilə;

- “Paket yoxlayıcısı” modulu ilə İştirakçının Mühasibatlıq Sistemi arasında əlaqə interfeysi olduqda Mühasibatlıq Sistemi vasitəsi ilə.

3.10. İştirakçı “Paket yoxlayıcısı” modulu vasitəsi ilə Ümumi fayl yaradır və həmin faylda Valyutalaşma tarixindən əvvəl 10 (on) təqvim günü tarixi ilə istənilən sayda Paket ödənişlərini yerləşdirərək XÖHKS-ə göndərə bilər. Bu halda həmin Paket ödənişləri XÖHKS-də saxlanılır və Valyutalaşma tarixində icra olunur.

3.11. XÖHKS Ümumi faylı qəbul edərək aşağıdakıları yoxlayır:

- Ümumi faylda və Paket ödənişlərində Mərkəzi Bankın XÖHKS-ə dair informasiya təhlükəsizliyi tələblərinə uyğun imzaların düzgünlüyünü;

- Ümumi faylın və Paket ödənişlərinin məcburi sahələrinin doldurulmasının düzgünlüyünü;

- Paket ödənişlərini təşkil edən hər bir ödəniş tapşırığının məbləğinin XÖHKS-də qəbul edilən bir ödəniş tapşırığının maksimal məbləğini aşmamasını.

3.12. Kənarlaşma olduqda, yəni:

- Ümumi faylın imzalanmasında və məcburi sahələrin doldurulmasında kənarlaşma olduqda Ümumi fayl XÖHKS tərəfindən geri qaytarılır və İştirakçıya səbəbi göstərilməklə MT158 göndərilir;

- Paket ödənişlərinin imzalanmasında və məcburi sahələrin doldurulmasında kənarlaşma olduqda Paket ödənişləri XÖHKS tərəfindən geri qaytarılır və İştirakçıya səbəbi göstərilməklə səhv Paket ödənişlərinin siyahısını əks etdirən MT158 göndərilir;

- Paket ödənişlərini təşkil edən bir ödəniş tapşırığının məbləği XÖHKS-də qəbul edilən bir ödəniş tapşırığının maksimal məbləğini aşdıqda həmin ödəniş tapşırığı XÖHKS tərəfindən geri qaytarılır və İştirakçıya səbəbi göstərilməklə MT158 göndərilir.

3.13. Kənarlaşma olmadıqda:

- XÖHKS tərəfindən İştirakçıya Ümumi faylın icraya qəbul edilməsi haqqında MT196 göndərilir;

- Paket ödənişlərini təşkil edən ödəniş tapşırıqları göndərilmə ardıcılığı ilə icra edilir.

3.14. Emitent İştirakçı tərəfindən göndərilən və həmin günə Valyutalaşma tarixi olan Paket ödənişləri aşağıdakı hallarda icra olunmadan “Gözləmə rejimində” saxlanılır:

- Emitent İştirakçının hesabında kifayət qədər vəsait olmadıqda;

- Emitent və ya Benefisiar İştirakçının hesabı üzrə əməliyyatlar müvəqqəti dayandırıldıqda;

- XÖHKS müvəqqəti dayandırıldıqda;

- Azərbaycan Respublikası qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş digər hallarda.

Bu halda XÖHKS tərəfindən İştirakçıya MT196 göndərilir.

3.15. Emitent İştirakçı Gözləmə rejimində olan Paket ödənişlərini və ya Paket ödənişlərini təşkil edən ödəniş tapşırığını ləğv edə bilər. Bu halda Emitent İştirakçı tərəfindən XÖHKS-ə MT192 göndərilir. Paket ödənişləri və ya Paket ödənişlərini təşkil edən ödəniş tapşırığı ləğv olunduqda XÖHKS tərəfindən İştirakçıya MT196 göndərilir.

3.16. Emitent İştirakçı Gözləmə rejimində olan Paket ödənişlərini və Paket ödənişlərini təşkil edən ödəniş tapşırığını ləğv edə bilər. Bu halda Emitent İştirakçı tərəfindən XÖHKS-ə MT198/192 göndərilir. Paket ödənişləri və Paket ödənişlərini təşkil edən ödəniş tapşırığı ləğv olunduqda XÖHKS tərəfindən İştirakçıya MT198 göndərilir.

3.17. Paket ödənişlərini və ya Paket ödənişlərini təşkil edən ödəniş tapşırığının hər hansı səbəbdən ləğv edilməsi mümkün deyilsə, XÖHKS tərəfindən İştirakçıya səbəbi göstərilməklə MT196 göndərilir.

3.18. XÖHKS-də Klirinq sessiyaları aşağıdakı dövrlərə bölünür:

- Sənədlərlə mübadilə ;
- Klirinqqabağı ;
- Klirinq.

3.19. Klirinq sessiyası açıldıqda XÖHKS tərəfindən İştirakçılara MTn99 göndərilir. Bu andan etibarən Sənədlərlə mübadilə dövrü başlanılır və bu dövrdə İştirakçı Ümumi faylları XÖHKS-ə göndərə bilər.

3.20. Sənədlərlə mübadilə dövrü qurtardıqda XÖHKS tərəfindən İştirakçılara cari Klirinq sessiyasına Ümumi faylların qəbulunun dayandırılması haqqında MTn99 göndərilir. Bu andan etibarən Klirinqqabağı dövr başlanılır və İştirakçı tərəfindən bu dövrdə XÖHKS-ə göndərilən Ümumi fayllar günün növbəti Klirinq sessiyasına saxlanılır.

3.21. Klirinqqabağı dövrdə XÖHKS tərəfindən hər bir İştirakçının Klirinq hesabı üzrə ilkin xalis mövqeyi hesablanılır və İştirakçıya icra olunan və icra olunmayan ödəniş tapşırıqlarını, habelə ödəniş tapşırıqlarının icra edilməsi üçün çatışmayan məbləği əks etdirən MT986/INBP göndərilir. İştirakçının Klirinq hesabında kifayət qədər vəsaiti olmadıqda həmin günə Valyutalaşma tarixi olan icra olunmayan ödəniş tapşırıqlarının icrası məqsədi ilə Klirinq hesabının debet limitinin artırılması imkanı verilir.

3.22. Klirinqqabağı dövr qurtardıqda XÖHKS tərəfindən İştirakçılara MTn99 göndərilir. Bu andan etibarən Klirinq dövrü başlanılır və bu dövrdə İştirakçıların cari Klirinq sessiyasında Klirinq hesabları üzrə xalis mövqeləri müəyyən edilir və İştirakçıya:

- Klirinq hesabının debet və ya kredit edilməsini təsdiq edən MT900 və ya MT910;

- cari Klirinq sessiyasında icra olunan və icra olunmayan ödəniş tapşırıqlarını əks etdirən MT970;

- cari Klirinq sessiyasında Klirinq hesabı üzrə xalis mövqeyini əks etdirən MT971 göndərilir.

3.23. XÖHKS-də cari Klirinq sessiyasında həmin günə Valyutalaşma tarixi olan icra olunmayan Paket ödənişləri həmin günün növbəti Klirinq sessiyasına keçirilir. Növbəti Klirinq sessiyası nəzərdə tutulmadıqda icra olunmayan Paket ödənişləri ləğv edilir. Bu halda XÖHKS tərəfindən İştirakçıya MT158 göndərilir.

3.24. Klirinq sessiyası qurtardıqda XÖHKS tərəfindən İştirakçılara MTn99 göndərilir.

3.25. Klirinq sessiyasının sonunda İştirakçının Klirinq hesabı üzrə əməliyyatları İştirakçıların Müxbir subhesabında əks olunur. Günün sonunda İştirakçının Müxbir subhesabının qalığı AZIPS vasitəsi ilə Müxbir hesabına köçürülür.

3.26. İştirakçı Klirinq hesabı haqqında ümumi məlumat (hesab üzrə debet və kredit əməliyyatlarının ümumi məbləği və hesabın qalığı) almaq üçün XÖHKS-ə MT920 göndərə bilər. Bu sorğuya cavab olaraq XÖHKS tərəfindən İştirakçıya MT941 göndərilir.

3.27. İştirakçı Klirinq hesabı üzrə Aralıq Çıxarış almaq üçün XÖHKS-ə MT920 göndərə bilər. Bu sorğuya cavab olaraq XÖHKS tərəfindən İştirakçıya MT942 göndərilir.

3.28. İştirakçı göndərdiyi Ümumi faylın, Ümumi faylı təşkil edən bir Paket ödənişlərinin və ya Paket ödənişlərini təşkil edən bir ödəniş

tapşırığının icrası haqqında məlumat almaq üçün XÖHKS-ə MT195/STAT göndərə bilər. Bu sorğuya cavab olaraq XÖHKS tərəfindən İştirakçıya MT196 /STAT göndərilir.

3.29. İştirakçı göndərdiyi Ümumi faylın, Ümumi faylı təşkil edən Paket ödənişlərinin və Paket ödənişlərini təşkil edən bir ödəniş tapşırığının icrası haqqında məlumat almaq üçün XÖHKS-ə MT198/195/STAT göndərə bilər. Bu sorğuya cavab olaraq XÖHKS tərəfindən İştirakçıya MT198 göndərilir.

3.30. İştirakçı göndərdiyi Ümumi faylı təşkil edən bir neçə Paket ödənişlərinin icrası haqqında məlumat almaq üçün XÖHKS-ə MT195/LIST göndərə bilər. Bu sorğuya cavab olaraq XÖHKS tərəfindən İştirakçıya MT158 göndərilir.

3.31. İştirakçı göndərdiyi Paket ödənişlərini təşkil edən bir neçə ödəniş tapşırığının icrası haqqında məlumat almaq üçün XÖHKS-ə MT195/LIST göndərə bilər. Bu sorğuya cavab olaraq XÖHKS tərəfindən İştirakçıya MT198 göndərilir.

3.32. İştirakçı Ümumi faylın surətini almaq üçün XÖHKS-ə MT195/COPY göndərə bilər. Bu sorğuya cavab olaraq XÖHKS tərəfindən MT156 göndərilir.

3.33. İştirakçı Paket ödənişlərinin və ya Paket ödənişlərini təşkil edən ödəniş tapşırığının surətini almaq üçün XÖHKS-ə MT195/COPY göndərə bilər. Bu sorğuya cavab olaraq XÖHKS tərəfindən İştirakçıya MT196 göndərilir.

3.34. İştirakçı Paket ödənişlərinin və Paket ödənişlərini təşkil edən ödəniş tapşırığının surətini almaq üçün XÖHKS-ə MT198/195/COPY göndərə bilər. Bu sorğuya cavab olaraq XÖHKS tərəfindən İştirakçıya MT198 göndərilir.

3.35. Mərkəzi Bank və digər İştirakçılar XÖHKS-də hesablaşmaların aparılmasına dair məlumatları Azərbaycan Respublikasının müvafiq qanunvericiliyinə uyğun olaraq arxivləşdirir.

4. KAĞIZ DAŞIYICILARDA HESABLAŞMALAR

4.1. Banklar ödəniş tapşırığını Mərkəzi Banka kağız daşıyıcılarda təqdim edə bilirlər.

4.2. Mərkəzi Bank kağız daşıyıcılarda təqdim olunmuş ödəniş tapşırığının icrasını aşağıdakı sistemlər vasitəsilə həyata keçirir:

- vəsait alan bank AZIPS-in İştirakçısı olduqda AZIPS vasitəsi ilə;
- vəsait alan bank AZIPS-in Autsayderi olduqda BMS vasitəsi ilə.

4.3. Mərkəzi Bank təqdim olunmuş ödəniş tapşırığını bu Qaydaların 1.4-cü bəndinə uyğun olaraq yoxlayır. Kənarlaşma olduqda ödəniş tapşırığı icra olunmadan geri qaytarılır.

Kənarlaşma olmadıqda Mərkəzi Bank:

- ödəniş tapşırığı əsasında vəsaiti göndərən bankın hesabını debetləşdirir və vəsait alan bankın hesabını kreditləşdirir;
- ödəniş tapşırığının bir nüsxəsində icra haqqında qeyd apararaq vəsaiti göndərən banka təqdim edir;
- vəsaiti alan bank AZIPS-in Autsayderi olduqda ödəniş tapşırığını iki nüsxədə Hesabdan Çıxarışla birlikdə vəsaiti alan banka təqdim edir.

4.4. Mərkəzi Bank və digər İştirakçılar kağız daşıyıcılarda hesablaşmaların aparılmasına dair məlumatları Azərbaycan Respublikasının müvafiq qanunvericiliyinə uyğun olaraq arxivləşdirir.

5. YEKUN MÜDDƏALAR

Bu Qaydalar 2002-ci il "01" dekabr tarixindən qüvvəyə minir.